

Förord

Regeringskansliet (Justitiedepartementet) uppdrog den 23 juni 2004 åt rättschefen Olle Abrahamsson att utreda och lämna förslag till en ny ordning för kungörelseförfarandet (Ju 2004:K). I uppdragsbeskrivningen angavs vissa villkor som förslaget skulle uppfylla. Det förutsågs också att det inom ramen för uppdraget kunde bli aktuellt att föra förhandlingar med Svenska Akademien, Norstedts Förlag och Bolagsverket.

Föreliggande förslag, som tar sin utgångspunkt i Justitiedepartementets promemoria Elektroniskt kungörande (Ds 2003:42), tillgodoser de krav som angavs i uppdragsbeskrivningen. Svenska Akademien och Bolagsverket har ställt sig bakom förslaget i dess huvuddrag.

Stockholm den 20 januari 2005

Olle Abrahamsson

Innehåll

Sammanfattning.....	7
1 Författningsförslag m.m.	9
1.1 Förslag till lag om avgift för annonsering i Post- och Inrikes Tidningar	9
1.2 Förslag till förordning om Post- och Inrikes Tidningar	10
1.3 Avtal mellan Svenska Akademien och Bolagsverket.....	12
2 Bakgrund	15
3 Utgångspunkter	19
4 Reformutrymmet.....	23
5 Tillförlitlighet och integritetsskydd	29
6 Avtalskonstruktionen	33
7 En lag om avgift för annonsering i PolT	43
8 En förordning om PolT.....	47

9	Bolagsverkets ekonomiska situation.....	53
10	Alternativa lösningar	55
Bilaga 1	Uppdrag om elektroniskt kungörande	57

Sammanfattning

Utredaren föreslår att Post- och Inrikes tidningar (PoIT) från och med den 1 januari 2007 skall publiceras elektroniskt på Bolagsverkets webbplats. De kungörelser som tas in PoIT skall via webbplatsen vara allmänt tillgängliga utan kostnad under en tid av två eller i vissa fall sex år. Tidningen skall uppdateras en gång dagligen måndag till fredag.

Annonsörernas skyldighet att betala en annonsavgift till Bolagsverket anges i lag. Avgiftens storlek skall liksom i dag fastställas av regeringen.

Till grund för förslaget ligger en överenskommelse som innebär att Svenska Akademien till Bolagsverket upplåter rätten att ge ut PoIT. Upplåtelseavgiften bestäms till tolv miljoner kronor per år. Avtalet förutsätter regeringens godkännande och kan frånträdas tidigast vid utgången av år 2017.

Den föreslagna lösningen leder inte till några utgiftsökningar för staten och får praktiska fördelar i form av

- förbättrad åtkomst till kungörelserna
- väsentliga kostnadsbesparingar för Bolagsverket och näringslivet
- långsiktigt säkrad finansiering av Svenska Akademiens Ordbok
- stärkt ekonomiskt oberoende för Svenska Akademien.

Utredaren uppmärksammar också att Bolagsverket kan få svårigheter att inom de närmaste åren minska belastningen på sin från

Patent- och Registreringsverket övertagna räntekontokredit i
Riksgäldskontoret.

1 Författningsförslag m.m.

1.1 Förslag till lag om avgift för annonsering i Post- och Inrikes Tidningar

Häri genom föreskrivs följande.

Den som enligt lag eller förordning är skyldig att kungöra visst förhållande i Post- och Inrikes Tidningar skall betala en annonsavgift till tidningens utgivare. Avgiftens storlek fastställs av regeringen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2007.

1.2 Förslag till förordning om Post- och Inrikes Tidningar

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Bolagsverket skall ge ut Post- och Inrikes Tidningar i elektronisk form.

I Post- och Inrikes Tidningar skall publiceras de uppgifter som enligt lag eller förordning skall kungöras i tidningen.

2 § Post- och Inrikes Tidningar skall uppdateras en gång varje helgfri måndag till och med fredag, dock inte midsommarafton, julafton eller nyårsafton.

I anslutning till varje uppdatering skall Bolagsverket föra över tre exemplar av Post- och Inrikes Tidningar på papper. Ett av exemplaren skall bevaras hos Bolagsverket, medan de två övriga skall tillställas Kungl. biblioteket respektive Lunds universitetsbibliotek.

De kungjorda uppgifterna skall från dagen för publiceringen och två år framåt finnas tillgängliga för var och en på Bolagsverkets webbplats. Vad som har kungjorts enligt 16 kap. 1 § och 2 § föräldrabalken och enligt lagen (1958:52) om förlängning av tid för preskription av rätt till arv eller testamente skall dock finnas tillgängligt från dagen för publiceringen och sex år framåt.

Om det i annan författning finns föreskrift om att uppgifter skall avlägsnas ur register eller annan uppgiftssamling och om motsvarande uppgifter har blivit kungjorda i Post- och Inrikes Tidningar skall uppgifterna, när den tid gått till ända som angivits i tredje stycket, tas bort från Bolagsverkets webbplats och andra ställen där uppgifterna behandlas automatiserat hos Bolagsverket.

3 § Bolagsverket är personuppgiftsansvarigt för den behandling av personuppgifter som behövs för publiceringen av Post- och Inrikes Tidningar.

Känsliga personuppgifter enligt 13 § personuppgiftslagen (1998:204) får behandlas när det är nödvändigt för att publicera

sådana uppgifter som enligt lag eller förordning skall kungöras i Post- och Inrikes Tidningar.

4 § I Post- och Inrikes Tidningar får Bolagsverket publicera också andra uppgifter än som sägs i 1 §, i den mån detta är förenligt med tidningens karaktär av officiellt kungörelseorgan. Härvid får dock inte publiceras känsliga personuppgifter enligt 13 § personuppgiftslagen (1998:204) och personuppgifter om lagöverträdelser som innefattar brott, domar i brottmål, straffprocessuella tvångsmedel eller administrativa frihetsberövanden enligt 21 § samma lag.

5 § Bolagsverket skall vid produktionen och tillhandahållandet av Post- och Inrikes Tidningar se till att det inte uppkommer otillbörligt intrång i enskilds personliga integritet.

Bolagsverket skall i görlig mån vidta tekniska åtgärder för att begränsa möjligheterna för utomstående att spara material elektroniskt från Post- och Inrikes Tidningar.

Bolagsverket skall i görlig mån vidta tekniska åtgärder för att begränsa möjligheterna till sökning i Post- och Inrikes Tidningar efter

1. känsliga personuppgifter enligt 13 § personuppgiftslagen (1998:204) och

2. personuppgifter om lagöverträdelser som innefattar brott, domar i brottmål, straffprocessuella tvångsmedel eller administrativa frihetsberövanden enligt 21 § samma lag.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2007.

1.3 Avtal mellan Svenska Akademien och Bolagsverket

Svenska Akademien och Bolagsverket har överenskommit att låta regeringen ta ställning till ett avtal av följande lydelse.

1. Svenska Akademien upplåter från och med den 1 januari 2007 och på de villkor som anges i detta avtal till Bolagsverket rätten att ge ut och Post- och Inrikes Tidningar och att publicera uppgifter i denna tidning.

2. Detta avtal begränsar inte på något annat sätt än som anges i avtalspunkten 1 de rättigheter som tillkommer Svenska Akademien i fråga om Post- och Inrikes Tidningar.

3. Bolagsverket skall till Svenska Akademien erlägga en upplåtelseavgift om tolv (12) miljoner kronor per år. Avgiften skall erläggas förskottsvis per månad eller förskottsvis för längre tid.

4. Upplåtelseavgiften skall under avtalstiden anpassas till förändringar i den allmänna prisnivån. Vardera avtalsparten äger rätt att i detta syfte vart tredje år påkalla omförhandling av upplåtelseavgiftens storlek.

5. Bolagsverket svarar i förhållande till Svenska Akademien för krav som riktas mot Akademien med anledning av innehållet i Post- och Inrikes tidningar.

6. Avtalet kan före den 1 september år 2015 sägas upp till upphörande vid utgången av år 2017. Om så inte sker skall avtalet anses förlängt, varje gång för ett år, om inte Svenska Akademien eller Bolagsverket före den 1 september säger upp avtalet till upphörande den 31 december året därefter. Avtalet kan endast med regeringens medgivande bringas att upphöra före avtalstidens ordinarie utgång.

7. Parterna är införstådda med att förhandlingar under avtalstidens gång kan komma att upptas rörande statens eventuella förvärv av Post- och Inrikes Tidningar.

8. Tvist i anledning av avtalet skall slutligt avgöras genom skiljedom enligt reglerna för Stockholms Handelskammarers Skiljedomsinstitut.

9. Detta avtal liksom varje ändring i detsamma förutsätter för sin giltighet regeringens godkännande. Regeringens godkännande fordras dock inte för framtida ändringar av upplåtelseavgiften enligt avtalspunkten 4.

2 Bakgrund

Här ges en sammanfattande beskrivning av bakgrunden till utredningsuppdraget. För en närmare redovisning av frågans tidigare behandling hänvisas till den i förordet nämnda departementspromemorian Elektroniskt kungörande (Ds 2003:42) och till en tidigare promemoria i samma ämne, SAOB PoIT (Ds 1999:17).

Skyldigheten att i PoIT kungöra beslut och andra förhållanden regleras i ett stort antal författningar. För de kungörelser som sålunda tas in i PoIT betalar Bolagsverket och andra annonsörer en avgift vars storlek beslutas av regeringen.

Rätten att förlägga och ge ut PoIT tillkommer sedan år 1791 Svenska Akademien såsom ett kungligt privilegium. I enlighet med ett ännu gällande arrendeavtal upplät Svenska Akademien år 1938 utgivningsrätten till Aktiebolaget P.A. Norstedt & Söner, i vars ställe Edita Publishing AB (Edita) senare har inträtt. Avtalet är så konstruerat att om Svenska Akademien säger upp avtalet före den 1 september år 2005 upphör det att gälla i förhållande till Edita vid utgången av påföljande år, det vill säga den 31 december 2006. Mellan Svenska Akademien och Edita finns också ett avtal angående en elektronisk utgåva av PoIT. Detta avtal gäller till och med den 31 december 2006 och måste sägas upp senast före utgången av mars månad 2006 för att inte automatiskt förlängas med två år, det vill säga till den 31 december 2008.

Svenska Akademien tillgodogör sig årligen ett överskott från utgivningen av PoIT, vilket de senaste åren har brukat uppgå till 11-12 miljoner kronor. Överskottet, vars storlek alltså indirekt

är beroende av regeringens beslut beträffande annonsavgifterna, har över tiden ungefär motsvarat Svenska Akademiens kostnader för arbetet med Svenska Akademiens Ordbok (SAOB) och har sedan lång tid också använts för detta ändamål.

Genom årens lopp har åtskilliga initiativ tagits för att reformera kungörelseförfarandet. Sommaren 1998 fick en särskild utredare, regeringsrådet Marianne Eliason, i uppdrag att försöka hitta en helhetslösning som bland annat innebar att de bolagsrättsliga kungörelserna, som utgör den dominerande annonsvolymen i PoIT, skulle tas in i Patent- och registreringsverkets (PRV:s) egen publikation för årsredovisningar i stället för i PoIT. I den tidigare nämnda Ds 1999:17 föreslog utredaren att alla kungörelser som berör de företagsformer som PRV är registreringsmyndighet för skulle tas in i en av PRV utgiven tidning. Utredaren framhöll härvid att en elektronisk kungörelsetidning framstod som ett intressant alternativ. Utredaren underströk att förslaget skulle leda till en kraftig minskning av annonseringen i PoIT motsvarande ett bortfall av annonsintäkter med cirka två tredjedelar. Detta skulle leda till att arbetet med SAOB i fortsättningen måste finansieras på annat sätt än tidigare och att det skulle fordras ett tillskott på närmare elva miljoner kronor per år för att den ekonomiska grunden för Svenska Akademiens arbete med ordboken skulle vara tryggad. I sitt förslag till helhetslösning förordade utredaren att staten skulle överta PoIT från Svenska Akademien, som skulle kompenseras genom att staten engångsvis avsatte medel till en fond som skulle förvaltas av akademien och vars avkastning akademien skulle kunna använda till ordbokens finansiering. Det belopp som staten sålunda skulle avsätta skulle vara så väl tilltaget att medlen inte var förbrukade år 2017 utan kunde användas även för att finansiera det uppdateringsarbete som beräknades ta vid när ordboksarbetets första fas var avslutad. Enligt utredaren borde ett principbeslut med den föreslagna inriktningen fattas så snart som möjligt. Med hänsyn till att Svenska Akademien måste få tid på sig att säga upp avtalet med förlaget kunde en ny ordning enligt utredaren dock träda i kraft tidigast år 2001. Utredarens

förslag blev inte föremål för remissbehandling. En bidragande orsak här till torde ha varit att det vid tillfället inte bedömdes som realistiskt att finansiera ett förvärv av PoIT över statsbudgeten.

Sedan riksdagen härefter vid två tillfällen anmodat regeringen att finna en lösning som innebar att PRV:s skyldighet att i PoIT utfärda kungörelser om registrering skulle slopas samt vid det senare tillfället även framhållit att frågan om finansieringen av SAOB måste få en lösning (bet. 2001/02:NU1 och 2002/03:NU1) upprättades inom Justitiedepartementet den tidigare nämnda promemorian Elektroniskt kungörande (Ds 2003:42). I promemorian föreslogs att inte bara de bolagsanknutna kungörelserna utan samtliga de kungörelser som enligt lag och förordning skall ske i PoIT i stället skulle tas in i en för ändamålet tillskapad elektronisk tidning benämnd "Patent- och registreringsverkets kungörelsetidning". I konsekvens härmed föreslogs ändringar i 48 lagar och 25 förordningar, i vilka författningar föreskrivs en skyldighet att kungöra i Post- och Inrikes Tidningar. I promemorian angavs, på grundval av PRV:s beräkningar och på sätt närmare framgår av uppdragsbeskrivningen (bilaga 1), att en sådan reform skulle medföra initiala investerings- och informationskostnader för PRV på 10,9 miljoner kronor och att PRV:s kungörelsekostnader som följd av reformen kunde antas minska med cirka 15 miljoner kronor per år. Siffran för denna årliga besparing beräknades utifrån antagandet att SAOB i fortsättningen skulle finansieras på annat sätt än genom annonsintäkter. Frågan hur denna alternativa finansiering skulle gå till redovisades inte närmare i promemorian, däremot utlovades en lösning av frågan i samband med en kommande proposition i ärendet. De föreslagna författningsändringarna borde enligt vad som angavs i promemorian kunna träda i kraft den 1 januari 2004. Promemorian blev föremål för remissbehandling.

Hösten 2003 tog riksdagen ånyo upp frågan (bet. 2003/04:NU1). Utan att göra något nytt tillkännagivande om en förändring av kungörelseförfarandet, konstaterade riksdagen att

företrädare för Justitiedepartementet hade presenterat en tankeskiss för en möjlig lösning och att det nu pågick en aktiv beredning i Regeringskansliet med inriktning att en proposition skulle kunna lämnas till riksdagen hösten 2004.

Den av riksdagen återopade tankeskissen ges i Justitiedepartementets uppdragsbeskrivning följande formulering: "En tänkbar ordning är att kungörelser även i fortsättningen sker i PoIT, att tidningen emellertid framdeles ges ut som en elektronisk tidning samt att staten och Svenska Akademien överenskommer att Akademien skall upplåta rätten att ge ut PoIT till Bolagsverket mot en ersättning som, helt eller delvis, motsvarar de årliga kostnaderna för utgivningen av SAOB". I beskrivningen framhålls emellertid att också andra, liknande lösningar är tänkbara.

3 Utgångspunkter

I uppdragsbeskrivningen anges fem uttryckliga villkor som ett förslag till en ny ordning för kungörelser måste uppfylla:

- Kungörelser som idag sker i PoIT skall publiceras elektroniskt på en webbplats.
- Datasäkerheten för webbplatsen skall vara tillfredsställande.
- Publicerade kungörelser skall arkiveras på ett sätt som motsvarar nu gällande arkivering.
- Kungörelsesystemet skall medföra kostnadsbesparingar för annonsörer på webbplatsen.
- Kungörelsesystemet skall inte leda till utgiftsökningar för staten.

Dessutom anges att om det inte finns några andra, statsfinansiellt neutrala, sätt att finansiera utgivningen av SAOB, så bör ett nytt kungörelsesystem utformas så att det, så långt möjligt, kan finansiera arbetet med SAOB.

För utredaren, som under uppdragets gång haft talrika kontakter med företrädare för Svenska Akademien, Bolagsverket och Edita, kom det efterhand att stå klart att en ytterligare förutsättning för att kunna uppnå en tillfredsställande lösning var att båda de två huvudkontrahenterna – Svenska Akademien och Bolagsverket – kunde enas om de viktigaste inslagen i en sådan. En frivillig lösning skulle erbjuda även följande fördelar:

- Bolagsverket får möjlighet att själv ombesörja kungörandet av det material som verket redan har registrerat, vilket ger förutsättningar för en rationellare och ändamålsenligare hantering av merparten av den totala annonsvolymen.
- Sambandet mellan Svenska Akademiens intäkter och kungörandet i PoIT bryts, ett samband som beskrevs som olyckligt redan i anvisningarna till 1998 års utredning.
- Som följd härav stärks Svenska Akademiens ekonomiska oberoende gentemot staten.
- Arbetet med SAOB får en långsiktigt säker finansiering.
- Risken elimineras för en för staten kostsam och allmänt sett olustig skadestandsprocess grundad på påståendet att staten inte skulle ha respekterat Svenska Akademiens rätt som privilegietagare och ägare av PoIT.
- En annars påtaglig risk elimineras för skadeståndsanspråk från Edita med anledning av att Svenska Akademien genom statligt ingripande förhindras att fullgöra sina kontraktssenliga förpliktelser gentemot bolaget.
- PoIT kan, om än i elektronisk form, fortleva som världens äldsta tidning. Härigenom tillvaratas också den igenkänningsfaktor och det grundmurade förtroende som PoIT åtnjuter hos allmänhet och företag såsom officiellt kungörelseorgan.
- Inga ändringar behöver göras i befintliga författningar, och antalet tillkommande författningar begränsas till ett minimum.

Av dessa skäl har utredaren verkat för en samförstånds lösning som utgår från att Svenska Akademien till Bolagsverket upplåter utgivningsrätten till PoIT. Med denna utgångspunkt har det inte varit möjligt att samtidigt tillgodose Editas önskemål om att få

fortsätta att vara utgivare av tidningen, en uppgift som förlaget för övrigt har skött på ett kompetent och berömvärt sätt.

4 Reformutrymmet

Frågan om en reformering av kungörelseförfarandet har diskuterats åtminstone sedan början av 1980-talet. Det dominerande motivet har varit de ekonomiska vinster som man ansett att PRV – numera Bolagsverket – och övriga annonsörer i PoIT skulle kunna göra. Exempelvis skulle enligt vissa beräkningar enbart Bolagsverket kunna förbättra sitt årliga nettoresultatet med cirka 20 miljoner kronor om verket tilläts hantera sina kungörelser i egen regi. En gemensam nämnare för denna och andra liknande beräkningar har emellertid varit att det tagits för givet att Svenska Akademien inte skulle behöva kompenseras för det inkomstbortfall i storleksordningen 11 – 12 miljoner kronor per år som skulle bli följden, alternativt att Svenska Akademien skulle kompenseras på något annat sätt än genom avgifter för kungörelseannonseringen. Bedömningen kan nu göras att ett sådant betraktelsesätt inte är hållbart.

Som redan 1998 års utredare framhöll har staten under de drygt 200 år som förflutit sedan Svenska Akademien tilldelades sitt privilegium inte gjort anspråk på äganderätten till PoIT (Ds 1999:17, s. 58 f.). Före detta justitierådet Hans Danelius avgav den 16 januari 2004 på Svenska Akademiens begäran ett utlåtande i frågan vari sammanfattningsvis anfördes att

- a) Svenska Akademien får anses vara ägare till PoIT, och de privilegier med avseende på kungörandet av legala annonser i PoIT som tillerkänts Akademien genom 1791 års privilegiebrev har i vissa hänseenden försvagats men får anses i väsentliga delar alltjämt gälla.

- b) Svenska Akademiens rätt får anses skyddad genom artikel 1 i första tilläggsprotokollet till Europakonventionen, och en förändring innebärande att kungörandet av legala annonser generellt överförs från PoIT till annan publikation framstår knappast som proportionerlig och förenlig med artikel 1 i första tilläggsprotokollet till Europakonventionen, om den inte åtföljs av ekonomisk gottgörelse i huvudsak svarande mot den förlust som Akademien åsamkas genom den förändrade utgivningen.

Utredaren finner för sin del inte anledning att ifrågasätta dessa bedömningar. Varje beräkning av hur lönsam en övergång till elektroniskt kungörande i Bolagsverkets regi kan tänkas bli måste därför korrigeras med hänsyn till att Svenska Akademiens ekonomiska situation i princip inte skall behöva påverkas av förändringen. Förhållandet kan i konkreta termer uttryckas så, att rätten att få ge ut Sveriges officiella kungörelsetidning representerar ett ekonomiskt värde i storleksordningen tolv miljoner kronor per år. Det innebär i sin tur att Svenska Akademien efter en reform av kungörelseförfarandet måste kompenseras – direkt eller indirekt – genom att få del av annonsavgifterna, för såvitt inte kompensation kan utgå från någon annan finansieringskälla.

Beträffande den sistnämnda frågan nödgas utredaren konstatera att det inte stått att finna någon annan, statsfinansiellt neutral möjlighet att ersätta Svenska Akademien för intäktsbortfallet. Minst av allt skulle, naturligtvis, en finansiering över statsbudgeten uppfylla villkoret att vara statsfinansiellt neutral. Emellertid kan detta villkor med tiden komma att te sig mindre tvingande. Om staten i en framtid skulle vilja och anse sig ha finansiella möjligheter att förvärva PoIT mot en engångsersättning, så som föreslogs av 1998 års utredare, skulle det vara till fördel för Bolagsverket och inte till nackdel för Svenska Akademien. En överenskommelse mellan Svenska Akademien och Bolagsverket bör därför vara så utformad att den i varje fall inte försvårar möjligheten till en sådan framtida lösning.

I praktiken innebär det anförda att varje beräkning av vilket ekonomiskt utrymme som en kungörelsereform frigör måste reduceras med cirka tolv miljoner kronor per år. Den faktiska vinsten av en reform är likväl med bred marginal tillräcklig för att ekonomiskt motivera en sådan. Vinsten kan sägas härröra från i huvudsak tre källor. För det första ger själva övergången från en papperstidning till en elektronisk tidning besparingar med avseende på tryckning, distribution och annan hantering. För det andra bortfaller vad som kan kallas Editas affärsvinst. För det tredje kan Bolagsverket, efter en uppbyggnadsfas, tillgodogöra sig rationaliseringsvinster, särskilt med avseende på sitt egentillverkade annonsmaterial men också genom att utveckla elektroniska mallar för andra kungörande myndigheter m.m. Enligt PRV:s beräkningar skulle – när initiala kostnader på cirka elva miljoner kronor i form av investeringar och annonskampanjer är betalda och när vinstberäkningen korrigerats i enlighet med resonemanget ovan – det totala uttaget av annonsavgifter kunna sänkas från cirka 35 miljoner kronor till 16,7 miljoner kronor (varav 1,6 miljoner kronor för PRV:s egna kungörelsekostnader, 3,1 miljoner för andra kungörelser och 12 miljoner kronor för ersättning till Svenska Akademien). För det fall att Bolagsverkets driftskostnader, som uppskattats till 2,5 miljoner kronor, skulle visa sig vara för snålt beräknade och bli dubbelt så höga, skulle uttaget av annonsavgifter från verket självt och från övriga annonsörer stanna vid ett belopp mellan 19 och 20 miljoner kronor per år att jämföra med det nuvarande avgiftsuttaget på 35 miljoner kr per år. Den sammanlagda långsiktiga vinsten för Bolagsverket och andra som enligt lag och förordning är skyldiga att kungöra i PoIT skulle med andra ord kunna beräknas uppgå till minst 15 miljoner kronor per år, varav omkring hälften skulle stanna på Bolagsverket och på sikt tillgodoföras de berörda företagen medan den andra hälften av vinsten skulle komma annonsörskollektivet i övrigt till godo.

Detta till synes betryggande reformutrymme skulle emellertid riskera att krympa betänkligt om den lösning som väljs ger anledning för Svenska Akademien eller Edita att kräva skade-

stånd eller kompensation i icke avtalsenlig ordning. Med en avtalsbaserad lösning elimineras den risken såvitt gäller Svenska Akademien, fränsett eventuella tvister med anledning av själva avtalet och bortsett även från en eventuell regress- eller annan talan mot staten med anledning av krav som Edita skulle kunna tänkas rikta mot Svenska Akademien. Just den sistnämnda eventualiteten är emellertid påtaglig för den händelse att upplåtelseavtalen, de tidigare nämnda så kallade 1938 års kontrakt och avtalet om en elektronisk utgåva av PoIT, mot Editas vilja skulle bringas till upphörande före kontraktstidens utgång. Ett ersättningsanspråk från Edita skulle kunna antagas uppgå till minst värdet av bolagets uteblivna vinst för den återstående kontraktstiden. Av dessa skäl står mycket att vinna med en lösning där Svenska Akademien ges tillfälle att säga upp avtalet i kontraktsenlig ordning. Om avtalen sägs upp senast den 1 september 2005 respektive den 31 mars 2006, något som Svenska Akademien har förbundit sig att göra under förutsättning att regeringen dessförinnan har godkänt avtalet mellan Svenska Akademien och Bolagsverket, upphör akademiens förpliktelser gentemot Edita den 1 januari 2007. En ny ordning för kungörelseförfarandet kan därmed ta sin början först från denna tidpunkt, vilket i sin tur innebär att det inte finns något reform- och besparingsutrymme för Bolagsverket med avseende på åren 2005 och 2006, ett förhållande som verket förklarat sig acceptera men samtidigt beklagat, särskilt med hänsyn till verkets behov av att kunna minska belastningen på sin räntekontokredit (jfr avsnitt 9). Det bör emellertid också sägas att fördröjningen inte i alla avseenden är till nackdel, eftersom Bolagsverket härigenom ges ännu mer tid att noggrant informera om och i övrigt förbereda en övergång till elektroniskt kungörande med avseende på bland annat datasäkerhets- och integritetsskyddsaspekter. En god framförhållning ger också erforderlig tid för överväganden från regeringen och riksdagen rörande bland annat de till reformen knutna författningsfrågorna. Självfallet har det också ett värde att Edita och inte minst de cirka sex anställda vid

redaktionen för PoIT ges en anständig tid för den omställning som för deras del torde bli nödvändig.

5 Tillförlitlighet och integritetsskydd

Utredaren kan i huvudsak ansluta sig till de bedömningar som gjordes i Ds 2003:42 och som innebar att det från datasäkerhets-, arkiverings- och integritetsskyddssynpunkt inte skulle möta något hinder att [från och med den 1 januari 2004] övergå till ett system med elektroniskt kungörande. Bedömningen att säkerheten efter ett systemskifte skulle vara tillräcklig och i paritet med den hittillsvarande nivån kan nu göras med desto större övertygelse som utredarens förslag innebär att den ansvariga myndigheten får ytterligare ett par år på sig att förbereda ett sådant skifte och än mer förfina sina rutiner. Härtill kommer att datamognaden generellt i samhället, som redan tidigare var god, år 2007 kommer att vara ännu större, varför de betänkligheter som på sina håll har framförts i det avseendet får mindre tyngd. På några punkter finns det emellertid, bland annat mot bakgrund av de remissvar som avgavs med anledning av förslagen i Ds 2003:42, skäl att ytterligare söka förbättra systemets tillförlitlighet och funktion.

Arkivsäkerheten

En åtgärd som bör övervägas har att göra med behovet att med absolut säkerhet kunna kontrollera att en viss uppgift har varit införd i PoIT eller att en uppgift inte i efterhand har utsatts för elektronisk manipulation. Bland annat för att trygga bevissäkringen i eventuella tvister med anledning av innehållet i en kungörelse är det av avgörande betydelse att ingen osäkerhet

behöver råda på den punkten. Över huvud taget är det för det nya systemets trovärdighet inte rådligt att ta några som helst risker med avseende på möjligheten till bevissäkring i efterhand. Bolagsverket har visserligen sagt sig kunna garantera att säkerheten inte behöver bli sämre, under hänvisning till att möjligheten till säkerhetskopiering, spridning av e-arkiven geografiskt etc. ger ett nära nog fullständigt skydd för det elektroniskt arkiverade materialet, i vart fall på medellång sikt. Bolagsverket har därför menat att några ytterligare åtgärder för att öka säkerheten inte behövs. Emellertid har det förefallit utredaren som att arkivsäkerheten bör och kan förbättras ännu mer, särskilt som detta låter sig göras på ett tämligen enkelt sätt.

Utredaren föreslår att Bolagsverket åläggs att i anslutning till varje uppdatering av PoIT, föra över tre exemplar av tidningen på papper. Ett av exemplaren skall Bolagsverket självt bevara under obegränsad tid – det får alltså inte bli föremål för gallring enligt bestämmelserna i arkivlagen – medan de två övriga skall tillställas Kungl. biblioteket (KB), som är det bibliotek som bevarar alla svenska papperstidningar, respektive Lunds universitetsbibliotek, som har i uppgift att motta ett reservexemplar av samtliga papperstidningar. Ansvariga företrädare för KB har uppgivit att biblioteket även utan särskilt åliggande med säkerhet skulle komma att bevara eventuell pappersleverans av PoIT på samma sätt som är fallet med de pliktexemplar av tidningar som biblioteket erhåller.

En förbättrad bevissäkringsmöjlighet av angivet slag bör föra med sig den lättnaden för Bolagsverkets del att verket, till skillnad från vad som föreslogs i Ds 2003:42, inte åläggs att bevara det elektroniska materialet utöver den tid som materialet skall finnas tillgängligt på verkets webbplats. Bolagsverket får därmed möjlighet att välja mellan att gallra i det elektroniska materialet och att bevara det för framtiden, allt eftersom åtgärderna framstår som ändamålsenliga för verksamheten.

En annan, allmänt sett tilltalande sidoeffekt av nämnda förslag är att det blir möjligt att i någon mån bevara en månghundraårig tradition vad gäller PoIT och att bygga vidare på den i hela

världen unika sviten av en på papper tryckt alltjämt utkommande tidning.

Integritetsskyddet

I syfte att upprätthålla integritetsskyddet vid en övergång till ett elektroniskt kungörelseförfarande föreslogs i Ds 2003:42 en allmän skyldighet för PRV att se till att det inte uppkommer något otillbörligt intrång i enskilds personliga integritet. Mer specifikt föreslogs att myndigheten skulle åläggas att vidta nödvändiga åtgärder för att begränsa möjligheterna till sökning i tidningen efter dels känsliga personuppgifter enligt 13 § personuppgiftslagen, dels personuppgifter om lagöverträdelse som innefattar brott, domar i brottmål, straffprocessuella tvångsmedel eller administrativa frihetsberövanden enligt 21 § samma lag. Förslaget fick under remissbehandlingen viss kritik i denna del för att vara alltför vagt och inte i tillräcklig grad tillgodose integritetsskyddsintresset.

Bolagsverkets skyldighet att av hänsyn till integritetsskyddet vidta sökbegränsande åtgärder bör enligt utredarens uppfattning utökas något i förhållandet till det tidigare förslaget. Sålunda bör möjligheten till sökning efter känsliga personuppgifter alltid begränsas i den mån detta är tekniskt genomförbart och inte bara i den utsträckning som Bolagsverket finner de sökbegränsande åtgärderna nödvändiga.

En annan åtgärd som ytterligare skulle kunna stärka integritetsskyddet är att tillvarata de tekniska möjligheter som finns att förhindra eller i varje fall försvåra för användarna att bygga upp egna mer eller mindre kompletta elektroniska arkiv av PoIT. Utredaren föreslår därför att det i förordningsform införs en motsvarande skyldighet för Bolagsverket.

Genom de föreslagna förstärkningarna kommer ett tillfredsställande skydd för den personliga integriteten att kunna erbjudas i det nya systemet, särskilt som Bolagsverket med utredarens förslag får längre tid på sig än vad som tidigare antagits för att förbereda och noga överväga vilka sökbegränsningar

och tekniska åtgärder i övrigt som kan och bör genomföras. Samtidigt måste man vara klar över att möjligheterna att genom tekniska arrangemang skydda integritetsintresset i detta liksom i andra fall har sina begränsningar. Tekniskt sett är det exempelvis inte ens med dagens pappersbaserade system något som hindrar en person eller ett företag från att medelst så kallad skanning fortlöpande föra över PoIT till en elektronisk version och på så sätt bygga upp ett eget sökbart personregister av stor omfattning.

Överföring av personuppgifter till tredje land

Enligt 33 § personuppgiftslagen, som bygger på EU:s dataskyddsdirektiv, är det generellt sett förbjudet att föra över personuppgifter – även sådana uppgifter som inte är känsliga enligt 13 § samma lag – till tredje land, dvs. till en stat som inte ingår i EES-området, om landet i fråga inte har en adekvat nivå för skyddet av personuppgifterna. Eftersom Internet är tillgängligt i alla länder, samtidigt som det finns länder som har ett svagt utvecklat personuppgiftsskydd eller inget sådant skydd alls, skulle bestämmelsen kunna stå i motsättning till en övergång till ett öppet elektroniskt kungörelseförfarande, försåvitt utläggandet av kungörelser på Internet skulle anses utgöra en överföring till tredje land. Att den sistnämnda uppfattningen är riktig är en av utgångspunkterna i promemorian Ds 2003:42, och mycken möda har i promemorian ägnats åt att förklara hur en reform trots allt låter sig förenas med 33 § nämnda lag.

I och med att EG-domstolen i plenimålet Bodil Lindqvist, C-101/01, den 6 november 2003 slog fast att utläggandet av personuppgifter på Internet inte i sig innefattar en överföring av uppgifter till tredje land i dataskyddsdirektivets mening har det blivit överflödigt att pröva den föreslagna ordningens förenlighet med förbudet i 33 § personuppgiftslagen (jfr SvJT 2004 s. 525 ff.). Det innebär också att den särskilda tillåtande föreskrift om överföring till tredje land som föreslås i Ds 2003:42 (4 §, s. 63) kan slopas i sin helhet.

6 Avtalskonstruktionen

I avsnitt 3 har angivits en rad fördelar som kan uppnås endast om Svenska Akademien och staten enas om en avtalslösning som innebär att Bolagsverket från Svenska Akademien mot en årlig avgift förvärvar utgivningsrätten till PoIT. Där har också förklarats anledningen till att en avtalslösning inte kan åstadkommas om den skulle tvinga Svenska Akademien till kontraktsbrott gentemot den nuvarande avtalspartnern, Edita. Under utredningsarbetets gång har slutligen Svenska Akademien och Bolagsverket förklarat sig beredda att gemensamt träffa ett avtal på närmare angivna villkor. Avtalets nio punkter kommenteras här nedan i den mån det anses behövligt.

1. Svenska Akademien upplåter från och med den 1 januari 2007 och på de villkor som anges i detta avtal till Bolagsverket rätten att ge ut och Post- och Inrikes Tidningar och att publicera uppgifter i denna tidning.
2. Detta avtal begränsar inte på något annat sätt än som anges i avtalspunkten 1 de rättigheter som tillkommer Svenska Akademien i fråga om Post- och Inrikes Tidningar.

Bestämmelserna i avtalspunkterna 1 och 2 är avsedda att i sak motsvara ingången till "1938 års kontrakt" vari anges: "Svenska Akademien överlåter härmed för en tid av ett år, räknat från den 1 januari 1939, åt Aktiebolaget P.A. Norstedt & Söner de rättigheter i fråga om Post- och Inrikes Tidningar med därtill

hörande Tidning för leveranser till staten m.m. och övriga bihang, som i följd av Kungl. brevet den 20 december 1791 och andra Kungl. brev må anses Akademien tillkomma på följande villkor”. Avsikten är att den rätt som Svenska Akademien hitintills enligt avtal har upplåtit till Norstedts förlag och som sedermera har överförts till Edita fortsättningsvis skall tillkomma Bolagsverket. Uttrycket ”rätten att ge ut Post- och Inrikes Tidningar och att publicera uppgifter i denna tidning” återspeglar Bolagsverkets författningsenliga skyldigheter enligt förslagen i förevarande uppdragsredovisning. Med rätten att ge ut tidningen följer självfallet också rätten att njuta inkomster av annonseringen i densamma, en rätt vars ekonomiska innehåll för Bolagsverkets vidkommande kommer att bli beroende inte bara av annonsvolymen utan i avgörande grad också av regeringens prissättning av annonsavgifterna.

Någon inskränkning av Svenska Akademiens rättigheter utöver vad som anges i punkten 1 är inte avsedd och behövs heller inte för Bolagsverkets verksamhet. I Justitiedepartementets uppdragsbeskrivning har det inte ens antytts att det skulle kunna bli aktuellt med en upplåtelse av rättigheter som går längre eller som på något annat sätt berör Svenska Akademiens privilegier och äganderättsliga befogenheter i fråga om tidningen. Eftersom redan punkten 1 begränsar den aktuella upplåtelsen till en rätt att ge ut och publicera uppgifter i PoIT är punkten 2 strängt taget inte något nödvändigt avtalselement. Punkten har likväl, i förtydligande syfte och på Svenska Akademiens uttryckliga begäran, tagits in i avtalet.

Den närmare innebörden och arten av de rättigheter som alljämt tillkommer Svenska Akademien i egenskap av ägare och privilegietagare vid sidan av själva utgivningsrätten är en fråga som inte enkelt låter sig besvaras. Frågan har diskuterats ingående av såväl tidigare utredningar som av bland andra före detta justitierådet Hans Danelius i det ovan nämnda rättsutlåtandet utan att något exakt svar har kunnat ges. Det framstår därför redan på denna grund som varken lämpligt eller

möjligt att i avtalets form söka närmare precisera vilka de rättigheter är som inte berörs av avtalet.

3. Bolagsverket skall till Svenska Akademien erlägga en upplåtelseavgift om tolv (12) miljoner kronor per år. Avgiften skall erläggas förskottsvis per månad eller förskottsvis för längre tid.

Den överenskomna upplåtelseavgiften är något högre än de cirka 11 miljoner kronor per år som det i såväl Ds 1999:17 som i Ds 2003:42 räknats med att Svenska Akademien har uppburit från överskottet av kungörelseannonseringen. Å andra sidan tyder de för närvarande mest aktuella prognoserna på att intäkterna fortsättningsvis skulle komma att uppgå till cirka 13 miljoner kronor per år, givet att annonspriserna behålls på nuvarande nivå. Vid bestämmande av upplåtelseavgiften till det avrundade beloppet 12 miljoner kronor per år har hänsyn tagits till att avgiften, när den år 2007 börjar betalas ut, inte kommer att ha räknats upp för den penningvärdeförsämring som kan antagas ha inträtt vid den tidpunkten. Det har även beaktats att det inte under avtalstiden kommer att finnas någon möjlighet för Svenska Akademien att få avgiften höjd med åberopande av att kostnaderna för arbetet med SAOB har blivit högre. Det är endast höjningar av den allmänna kostnadsnivån som i sådant fall kan åberopas, se närmast följande avtalspunkt.

Alternativet att avgiften kan erläggas "förskottsvis för längre tid" har tagits med för att, om det statsfinansiella läget så tillåter, möjliggöra en engångsvis betalning av upplåtelseavgifter för lång tid framåt, exempelvis fram till den tidpunkt vid utgången av år 2017 intill vilken avtalet tidigast kan sägas upp.

Genom att avgiften bestäms till ett fast belopp för hela avtalstiden bryts det nuvarande sambandet mellan Svenska Akademiens intäkter och överskottet från kungörelsannonseringen i PoIT. Det innebär bland annat att staten inte längre genom justeringar av annonsavgifterna kan påverka de intäkter Svenska Akademien får genom att upplåta utgivningsrätten till

tidningen. På så sätt stärks Svenska Akademiens ekonomiska oberoende gentemot staten samtidigt som Bolagsverkets framtida utgifter för kungörelseannonseringen går att förutse med större säkerhet.

4. Upplåtelseavgiften skall under avtalstiden anpassas till förändringar i den allmänna prisnivån. Vardera avtalsparten äger rätt att i detta syfte vart tredje år påkalla omförhandling av upplåtelseavgiftens storlek.

Med tanke på att avtalet skall gälla under en tid av minst elva år är det rimligt att parterna med vissa tidsintervall skall kunna få till stånd någon form av prisjämkning. Det har däremot inte synts nödvändigt att genom hänvisning till något specifikt index eller liknande närmare reglera hur och när en omräkning skall ske. För att inte inbjuda till ett alltför frekvent påkallande av jämningsklausulen bör den dock inte kunna göras gällande oftare än en gång vart tredje år. Skulle parterna inte kunna enas får frågan hänskjutas till avgörande av skiljenämnd enligt punkten 6 i avtalet.

Genom att det hänvisas enbart till förändringar i den allmänna prisnivån utesluts möjligheten till ändring av upplåtelseavgiften på den grunden att Svenska Akademien under avtalstiden får vidkännas kostnadshöjningar som följd av att verksamheten utökats eller att utgifterna stigit mer än den allmänna prisnivån.

5. Bolagsverket svarar i förhållande till Svenska Akademien för krav som riktas mot Akademien med anledning av innehållet i Post- och Inrikes tidningar.

Rollen som ansvarig utgivare enligt tryckfrihetsförordningen för Post- och Inrikes Tidningar har av tradition tillkommit Svenska Akademiens ständige sekreterare, oavsett att akademien inte själv har givit ut tidningen. I och med att tidningen i Bolagsverkets regi kommer att ges ut enbart på verkets webbplats blir inte längre tryckfrihetsförordningens utan yttrandefrihetsgrund-

lagens regelsystem tillämpligt på utgivningen. Enligt den så kallade databasregeln i 1 kap. 9 § i yttrandefrihetslagen är det – sedan den 1 januari 2003 – möjligt även för andra än traditionella massmedieföretag att få ett grundlagsskydd för utgivningen av ”nättidningar” som motsvarar det som gäller för tryckta skrifter, under förutsättning att en behörig utgivare utsetts och att ett utgivningsbevis meddelats. I förevarande fall skulle emellertid, som Bolagsverket självt har påpekat, ett sådant agerande från myndighetens sida komma i konflikt med 3 § i den föreslagna förordningen, enligt vilken Bolagsverket är personuppgiftsansvarig för den behandling av uppgifter som behövs för publiceringen av PoIT.

Det sagda innebär att vanliga ansvarsrättsliga regler kommer att vara tillämpliga på utgivningen av PoIT och på publiceringen av uppgifter i tidningen. Eftersom Svenska Akademien inte kommer att ha med innehållet i tidningen att göra skall akademien heller inte behöva ta något ansvar för innehållet. Även om risken sannolikt inte är stor för att krav med anledning av innehållet kommer att riktas mot Svenska Akademien i dess egenskap av rättighetsinnehavare och ägare till tidningen, har parterna ansett att avtalet bör innehålla en bestämmelse om att Bolagsverket skall hålla akademien skadeslös för eventuella sådana krav. Självfallet ligger det också i Bolagsverkets intresse att aktivt försvara tidningens innehåll även i det fall att anspråk på grund av innehållet av någon anledning skulle komma att riktas mot Svenska Akademien.

6. Avtalet kan före den 1 september år 2015 sägas upp till upphörande vid utgången av år 2017. Om så inte sker skall avtalet anses förlängt, varje gång för ett år, om inte Svenska Akademien eller Bolagsverket före den 1 september säger upp avtalet till upphörande den 31 december året därefter. Avtalet kan endast med regeringens medgivande bringas att upphöra före avtalstidens ordinarie utgång.

Avtalet skall inte ensidigt kunna sägas upp till upphörande förrän vid utgången av år 2017, som är den tidpunkt då arbetet med SAOB beräknas vara avslutat i den form som det sedan lång tid har bedrivits. Svenska Akademiens avsikt är emellertid ingalunda att lägga ned verksamheten med ordboken när denna fas av arbetet är avslutad. Akademien kommer efter denna tid att behöva ta vård om kunskapsmassan och garantera dess allmänna tillgänglighet, under varje bokstav komplettera verket med tillkommande ord och uttryck samt fullfölja en redan påbörjad övergång till en omfattande lexikalisk verksamhet av mer modernt slag. Kostnaderna för denna fortsatta verksamhet låter sig för närvarande inte närmare beräknas.

Av flera skäl har det inte ansetts vare sig nödvändigt eller lämpligt att i avtalet över huvud taget försöka närmare reglera vad som skall inträffa efter år 2017. Härför är osäkerheten om hur förhållandena i övrigt kommer att se sig vid den tidpunkten alltför stor. Så mycket står dock klart att om avtalet sägs upp utan att ersättas av ett nytt, så återgår rätten att ge ut PoIT till Svenska Akademien, som då kan ge ut tidningen i egen regi eller upplåta rätten till annan utgivare. Bolagsverket liksom övriga annonsörer har kvar sin författningsenliga skyldighet att kungöra i tidningen, och Svenska Akademiens intäkter blir åter ytterst beroende av vilket annonspris som regeringen bestämmer.

En särskild fråga i detta sammanhang har att göra med titelskyddet för PoIT efter det att tidningen år 2007 skiftar gestalt och inte längre utkommer som periodisk skrift i tryckfrihetsförordningens mening. Frågan har betydelse inte bara för Svenska Akademiens möjligheter att efter avtalets eventuella upphörande återuppta utgivningen av tidningen i pappersversion. Om titelskyddet upphör och någon annan får rätt att ge ut en tidning med namnet PoIT skulle det nämligen också kunna inverka störande på den nya ordningen, som ju bygger på att Bolagsverket publicerar kungörelserna i en elektronisk version av PoIT. Tryckfrihetsförordningens regelsystem innebär enkelt uttryckt att titelskyddet för en nedlagd periodisk skrift upphör

senast tio år efter det att utgivningsbevis utfärdades för skriften. Någon lagenlig möjlighet att efter utgången av denna tid på skälighetsmässiga grunder avslå en ansökan om utgivningsbevis för en skrift med samma namn finns inte. Kungl. Maj:t ansåg visserligen på 1930-talet ”att bevis skulle kunna vägras även i det fallet, då dess utfärdande eljest skulle lända annan till uppenbart förfång” men ett för riksdagen framlagt förslag härom blev inte antaget (se SOU 1947:60, s. 97). Trots detta skulle det kunna hävdas att en framtida ansökan om att få ge ut en periodisk skrift med samma namn som landets officiella kungörelseorgan bör avslås såsom stridande mot rättsordningens grunder, men något säkert skydd för namnet PoIT erbjuder ett sådant betraktelsesätt inte. Emellertid har det upplysts utredaren att PRV regelmässigt godtar en utgivning av fyra enkla nummer i ett fåtal exemplar av en tidning såsom tillräcklig för att ett beviljat utgivningsbevis skall få behållas och titelskyddet därmed bevaras. PRV har som förklaring till denna praxis hänvisat till att verket inte har någon övervakande funktion och att hanteringen av tillståndsärendena är och bör vara av rent formell karaktär. En praktiskt inriktad metod för att bevara utgivningsbeviset i Svenska Akademiens ägo vore därför att akademien fyra gånger årligen gav ut innehållsmässigt intetsägende nummer av PoIT i endast några få exemplar, något som i så fall naturligtvis förutsätter Bolagsverkets medgivande. Skulle det likväl i en framtid visa sig att en lagreglering är det enda sättet att förhindra ett missbruk av namnet PoIT vill utredaren för sin del understryka angelägenheten av att en sådan kommer till stånd.

Om upplåtelseavtalet skulle sägas upp – vilket som nämnts kan ske tidigast till utgången av år 2017 – utan att ersättas av ett nytt kommer förordningsändringar att erfordras, eftersom Bolagsverket i annat fall skulle vara ålagt skyldigheter som verket inte kan fullgöra. Av den anledningen och allmänt för att få en hög förutsebarhet vad gäller den nya ordningen är det nödvändigt med en relativt lång uppsägningstid. Den modell som parterna har enats om innebär att avtalet kan upphöra tidigast 16 månader efter uppsägning.

När tiden närmar sig för att avtalet blir möjligt att sägas upp talar sammanfattningsvis mycket för att något av tre scenarion kommer att inträffa: 1) Ingendera parten säger upp avtalet som därför fortsätter att gälla som förut. 2) Ett omförhandlat avtal ger även fortsättningsvis Bolagsverket rätten att ge ut PoIT. 3) Avtalet sägs upp och frågan om kungörelseförfarandets framtid omprövas i hela dess vidd.

I det sistnämnda fallet skulle man i princip vara tillbaka till den situation som råder i dag. För Svenska Akademiens del skulle det innebära att den gentemot staten åter får hävda sin äganderätt till PoIT och sina härtill knutna rättigheter samt ställa de ekonomiska krav som kan följa av de olika beslut som staten kan tänkas fatta. (Jfr vad i denna fråga i avsnitt 4 har anförts om att Svenska Akademien har rätt till gottgörelse av staten i huvudsak motsvarande den förlust som akademien kan komma att åsamkas genom en förändrad utgivning).

Parterna skulle i princip tillsammans kunna besluta om avtalets upphörande på ett sådant sätt att statsmakterna inte skulle hinna med att vidta erforderliga författningsändringar. Även om denna risk förefaller i det närmaste försumbar torde regeringen (jfr punkten 9 nedan) av principiella skäl inte kunna godkänna ett avtal av denna innebörd. I avtalet har därför uttryckligen angivits att regeringens medgivande fordras för att avtalet skall upphöra att gälla i förtid.

7. Parterna är införstådda med att förhandlingar under avtalstidens gång kan komma att upptas rörande statens eventuella förvärv av Post- och Inrikes Tidningar.

Denna avtalspunkt har inte någon för parterna förbindande innebörd. Den har emellertid tillkommit som en erinran om att frågan om statens övertagande av PoIT kan komma att aktualiseras redan under avtalstiden. Som framgått föreslog 1998 års utredare ett sådant övertagande mot en engångsersättning, men frågan har av bland annat statsfinansiella skäl härefter inte varit aktuell. Om ett övertagande kommer till stånd skulle det vara till

fördel för Bolagsverket, som i sin redovisning skulle slippa en årlig utgiftspost för arrendet av PoIT, och inte till nackdel för Svenska Akademien, eftersom akademien skulle ha möjlighet att fondera köpeskillingen och härav njuta en avkastning ungefär motsvarande akademiens hittillsvarande inkomster av tidningen.

8. Tvist i anledning av avtalet skall slutligt avgöras genom skiljedom enligt reglerna för Stockholms Handelskammars Skiljedomsinstitut.

För den händelse att tvist skulle uppkomma mellan parterna, något som torde vara minst osannolikt i fråga om ändring av upplåtelseavgiften enligt punkten 4, har parterna ansett att tvisten av principiella skäl inte bör lösas av regeringen och inte heller genom avgörande i allmän domstol utan genom skiljeförfarande.

9. Detta avtal liksom varje ändring i detsamma förutsätter för sin giltighet regeringens godkännande. Regeringens godkännande fordras dock inte för framtida ändringar av upplåtelseavgiften enligt avtalspunkten 4.

Som naturligt är med tanke dels på det omfattande åtagande som Bolagsverket ikläder sig genom avtalet, dels på de författningsmässiga återverkningar som avtalet förutsätts få för statsmakterna har avtalets giltighet gjorts beroende av att regeringen fattar ett beslut om att för sin del godkänna avtalet. Man kan i och för sig tänka sig en ordning där parterna först undertecknar avtalet och sedan låter det underställas regeringens prövning. Avtalet har emellertid framförhandlats under förutsättning att den legala ramen kring utgivandet av PoIT i huvudsak kommer att följa de linjer som utstakats i denna uppdragsbeskrivning. En ändamålsenlig ordning synes därför vara att regeringen, i anslutning till sitt ställningstagande till det föreslagna upplägget i dess helhet, lämnar sitt godkännande till att parterna ingår ett avtal i överensstämmelse med den avtalstext som har utarbetats och intagits i uppdragspromemorian. Med detta upplägg får reger-

ingen också tillfälle att, om det skulle anses nödvändigt i ljuset av dess ställningstagande till helheten, föreslå parterna att göra ändringar i avtalstexten innan de definitivt undertecknar avtalet. Det bör dock sägas att utrymmet för att ändra den överenskomma avtalslydelsen sannolikt inte är stort.

Det är angeläget att regeringens beslut om godkännande fattas i så god tid att Svenska Akademien får möjlighet att säga upp de nuvarande upplåtelseavtalen med Edita senast den 1 september 2005 respektive den 31 mars 2006. Skulle regeringens godkännande dröja härutöver måste man räkna med att de nuvarande upplåtelseavtalen förlängs ett respektive två år med följden att en ny ordning för kungörelseförfarandet inte kan börja tillämpas förrän tidigast den 1 januari 2009.

Det måste bedömas som osannolikt att riksdagen efter regeringens godkännande av avtalet har invändningar med avseende på det ytterst begränsade lagförslag som föreslås bli förelagt riksdagen, särskilt som lagen endast skulle bekräfta och formalisera annonsörernas skyldighet att betala en kungörelseavgift och regeringens rätt att fastställa storleken av denna. Skulle det efter regeringens godkännande av avtalet ändå uppkomma en situation då statsmakterna inte anser sig kunna fullfölja den författningsmässiga lösning som ligger till grund för avtalet blir det naturligtvis nödvändigt att ta ställning till denna situation då. Det finns emellertid ingen anledning att nu spekulera närmare över ett sådant scenario, annat än i form av det konstaterandet att staten och sannolikt också annonsörerna skulle drabbas av högre kostnader medan Svenska Akademien troligen skulle ha förutsättningar att genom krav riktade mot staten hålla sig i stort sett ekonomiskt skadeslös.

7 En lag om avgift för annonsering i PoIT

En lag med följande innehåll, avsedd att träda i kraft samtidigt med upplåtelseavtalet mellan Svenska Akademien och Bolagsverket, föreslås.

Den som enligt lag eller förordning är skyldig att kungöra visst förhållande i Post- och Inrikes Tidningar skall betala en annonsavgift till tidningens utgivare. Avgiftens storlek fastställs av regeringen.

En betydande fördel med den avtalsbaserade lösningen i förhållande till tidigare förslag är att inga ändringar behöver göras i de dryga 70-talet lagar och förordningar som i dag föreskriver skyldighet att utfärda kungörelser i PoIT. I Ds 2003:42 dras emellertid den slutsatsen att skyldigheten att betala en annonsavgift under alla förhållanden måste fastställas av riksdagen eftersom avgiften är av tvångskaraktär och därför enligt 8 kap. 3 § regeringsformen skall meddelas i lag.

Skyldigheten att betala en avgift för att få en annons införd i PoIT ändrar naturligtvis inte karaktär enbart genom att Bolagsverket övertar utgivningen av tidningen. Hitintills har med skyldigheten att annonsera ansetts följa även en skyldighet att betala för detta, utan att någon särskild föreskrift härom har ansetts nödvändig. Avgiftens storlek har vidare bestämts av regeringen utan särskilt bemyndigande av riksdagen. Resonemanget i Ds 2003:42 skulle något hårddraget leda till slutsatsen att denna hitintills tillämpade ordning inte överensstämmer med regeringsformens krav, en slutledning som nog kan diskuteras

ytterligare och som i varje fall inte är självklar. Emellertid är det ju alltid möjligt för riksdagen att bestämma sig för en tolkning av regeringsformens ganska svårtydda normgivningsbestämmelser som innebär att skyldigheten för enskilda att betala en avgift för kungörelseannonseringen i fortsättningen skall komma till uttryck i lag. När frågan nu väl har kommit upp till diskussion och ställts på sin spets kan det vara förnuftigt att låta riksdagen själva ta ställning genom att regeringen förelägger riksdagen ett förslag till en lagbestämmelse om betalningsskyldighet för annonsörerna. En proposition av denna innebörd ger dessutom regeringen ett öskt tillfälle att informera riksdagen om och i övrigt, i erforderlig omfattning, underställa riksdagen principerna för ett reformerat kungörelseförfarande.

Lagförslaget bör även omfatta en uttrycklig rätt för regeringen att, liksom i dag, själv fastställa storleken av de avgifter som skall betalas för kungörelseannonsering i PoIT. Eftersom avgifterna kommer att beräknas så att de bara täcker Bolagsverkets kostnader, inklusive de kostnader som Bolagsverket måste vidkännas för rätten att ge ut PoIT, är det på intet sätt fråga om något "överuttag" av avgifter från annonsörerna. Som har visats i den tidigare framställningen kan rätten att få ge ut PoIT och använda den som officiellt kungörelseorgan, på sakliga grunder värderas till cirka 12 miljoner kronor per år. Bestämmandet av annonsavgifter, vilkas storlek endast anpassas till den upplåtelseavgift som Bolagsverket sålunda har att betala, faller därför otvetydigt inom regeringens kompetensområde.

Eftersom den föreslagna lagen bygger på ett i princip uppsägningsbart avtal om att Bolagsverket under avtalstiden skall ge ut PoIT skulle lagens tillämplighet behöva begränsas till att gälla bara så länge som Bolagsverket innehar rätten att ge ut tidningen, försåvitt det i lagen angavs att avgiften skall betalas till just Bolagsverket. På så sätt skulle risken kunna undvikas för att de kungörelseskyldiga tvingas betala avgifter till Bolagsverket för tjänster som verket, om avtalet upphör att gälla, saknar möjligheter att tillhandahålla. Denna risk är visserligen liten med hänsyn till de garantier för avtalets varaktighet som har byggts in i

själva avtalskonstruktionen, vilket ger statsmakterna gott om tid för att om nödvändigt ändra lagen. Alldeles negligierbar är risken dock inte, och en bättre lösning synes vara att i lagen i stället ange att annonsavgiften skall betalas till tidningens utgivare. Lagen behöver då inte ändras om avtalet upphör att gälla och Svenska Akademien i anslutning härtill återtar utgivningsrätten eller överlåter den till någon annan, och inte heller om Bolagsverket i framtiden skulle byta namn eller dess uppgifter övertas av någon annan myndighet.

En motsvarande försiktighet från lagstiftarens sida är inte påkallad när det gäller den i nästa avsnitt behandlade förordningen om PoIT. Kungörelsens informativa funktion träder i det fallet i förgrunden. Dessutom kan ju regeringen med kort varsel ändra en förordning när nya förhållanden så kräver.

8 En förordning om PolT

Avtalet och lagen, båda vilka har beskrivits i det närmast föregående, bör kompletteras med en förordning som börjar gälla samtidigt. Utredarens nedan kommenterade förslag ansluter till det förslag till förordning om Patent- och registreringsverkets kungörelsetidning som har intagits i Ds 2003:42, s. 62 f., men avviker i vissa avseenden från detta. I förhållande till det tidigare förslaget har 4 § fått utgå såsom obehövlig, eftersom det numera genom en dom av EG-domstolen har klargjorts att utläggandet av personuppgifter på Internet inte i sig innefattar ett överförande av sådana uppgifter till tredje land (se avsnitt 5). I och för sig finns det naturligtvis inget som hindrar att en sådan uttryckligt tillåtande bestämmelse ändå tas med i förordningen, om regeringen för alla eventualiteters skull finner det vara lämpligt att göra så.

1 § Bolagsverket skall ge ut Post- och Inrikes Tidningar i elektronisk form.

I Post- och Inrikes Tidningar skall publiceras de uppgifter som enligt lag eller förordning skall kungöras i tidningen.

Ingen särskild kommentar erfordras till 1 §.

2 § Post- och Inrikes Tidningar skall uppdateras en gång varje helgfri måndag till och med fredag, dock inte midsommarafton, julafton eller nyårsafton.

I anslutning till varje uppdatering skall Bolagsverket föra över tre exemplar av Post- och Inrikes Tidningar på papper. Ett av exem-

plaren skall bevaras hos Bolagsverket, medan de två övriga skall tillställas Kungl. biblioteket respektive Lunds universitetsbibliotek.

De kungjorda uppgifterna skall från dagen för publiceringen och två år framåt finnas tillgängliga för var och en på Bolagsverkets webbplats. Vad som har kungjorts enligt 16 kap. 1 § och 2 § föräldrabalken och enligt lagen (1958:52) om förlängning av tid för preskription av rätt till arv eller testamente skall dock finnas tillgängligt från dagen för publiceringen och sex år framåt.

Om det i annan författning finns föreskrift om att uppgifter skall avlägsnas ur register eller annan uppgiftssamling och om motsvarande uppgifter har blivit kungjorda i Post- och Inrikes Tidningar skall uppgifterna, när den tid gått till ända som angivits i tredje stycket, tas bort från Bolagsverkets webbplats och andra ställen där uppgifterna behandlas automatiserat hos Bolagsverket.

Andra stycket syftar bland annat till att ytterligare öka tillförlitligheten i ett elektroniskt kungörelseförfarande och har närmare motiverats i avsnitt 5.

I paragrafen saknas i förhållande till Ds 2003:42 en bevarandeföreskrift som skulle hindra Bolagsverket från att gallra i det elektroniskt kungjorda materialet efter två respektive sex år. Om utredarens förslag om tre obligatoriska arkivexemplar på papper av PoIT genomförs synes det inte längre finnas något behov av en särbestämmelse om bevarandeskyldighet, utan arkivlagens bestämmelser bör kunna tillämpas på vanligt sätt, vilket innebär att Bolagsverket behöver spara det elektroniska materialet bara i den mån detta erfordras av verksamhetsskäl. Därmed bortfaller också delvis ett problem som PRV har pekat på under remissbehandlingen, nämligen att en kategorisk bevarandeskyldighet skulle komma i konflikt med gallringsbestämmelser i vissa andra författningar.

För att minimera risken för en konflikt med sistnämnda kategori av bestämmelser bör det dock införas ett direkt skyldighet för Bolagsverket att efter två- respektive sexårstidens utgång ta bort uppgifter från verkets webbplats, nämligen för det fallet att det i andra författningar finns bestämmelser om att motsvarande

material skall avlägsnas ur register eller motsvarande uppgiftssamling. Sådana bestämmelser finns åtminstone i 6 § i förordningen (1986:441) om underrättelser angående näringsförbud m.m. och i 7 § i förordningen (1985:357) om registrering av och om underrättelse om domar om förbud mot juridiskt eller ekonomiskt biträde i vissa fall.

3 § Bolagsverket är personuppgiftsansvarigt för den behandling av personuppgifter som behövs för publiceringen av Post- och Inrikes Tidningar.

Känsliga personuppgifter enligt 13 § personuppgiftslagen (1998:204) får behandlas när det är nödvändigt för att publicera sådana uppgifter som enligt lag eller förordning skall kungöras i Post- och Inrikes Tidningar.

Paragrafens första stycke motsvarar i huvudsak 3 § i Ds 2003:42, medan andra stycket är nytt.

4 § I Post- och Inrikes Tidningar får Bolagsverket publicera också andra uppgifter i den mån detta är förenligt med tidningens karaktär av officiellt kungörelseorgan. Härvid får dock inte publiceras känsliga personuppgifter enligt 13 § personuppgiftslagen (1998:204) och personuppgifter om lagöverträdelser som innefattar brott, domar i brottmål, straffprocessuella tvångsmedel eller administrativa frihetsberövanden enligt 21 § samma lag.

Frågan om vilka uppgifter som skall få tas in i en elektronisk kungörelsetidning utöver sådana uppgifter som författningsenligt skall kungöras fick ett ganska restriktivt svar i Ds 2003:42. Publicering skulle vara tillåten i fråga om ”uppgifter som enligt föreskrift i bolagsordning, stadgar eller liknande förordnande skall kungöras i tidningen, om uppgifterna avser endast 1. kallelse, 2. utlysning av tjänst, eller 3. utlysning av stipendium”. Under remissbehandlingen begärde PRV att den sistnämnda, begränsande uppräkningsdelen skulle utgå såsom obehövlig.

Enligt utredarens uppfattning är det inte nödvändigt att införa någon annan begränsning rörande det material som får tas in i PoIT än att en publicering skall vara förenlig med tidningens karaktär av officiellt kungörelseorgan. PoIT innehåller redan i dag visst redaktionellt material, och det bör kunna anföras åt Bolagsverket att självt bedöma vad som lämpar sig för införande i tidningen. Detta desto hellre som någon särskild försiktighet på grund av personuppgiftslagens så kallade tredjelandsförbud – en aspekt som berördes utförligt i Ds 2003:42 – inte längre kan anses vara påkallad. Däremot bör det i fråga om sådant material som Bolagsverket efter eget omdöme tar in i tidningen föreskrivas att vissa känsliga personuppgifter inte får publiceras. Någon motsvarande restriktion beträffande det material som enligt lag eller förordning måste publiceras kan naturligtvis inte komma i fråga.

5 § Bolagsverket skall vid produktionen och tillhandahållandet av Post- och Inrikes Tidningar se till att det inte uppkommer otillbörligt intrång i enskilds personliga integritet.

Bolagsverket skall i görlig mån vidta tekniska åtgärder för att begränsa möjligheterna för utomstående att spara material elektroniskt från Post- och Inrikes Tidningar.

Bolagsverket skall i görlig mån vidta tekniska åtgärder för att begränsa möjligheterna till sökning i Post- och Inrikes Tidningar efter

1. känsliga personuppgifter enligt 13 § personuppgiftslagen (1998:204) och

2. personuppgifter om lagöverträdelser som innefattar brott, domar i brottmål, straffprocessuella tvångsmedel eller administrativa frihetsberövanden enligt 21 § samma lag.

Beträffande paragrafens första stycke kan det för tydlighetens skull framhållas att det självfallet aldrig kan bli fråga om otillbörligt intrång i enskilds personliga integritet enbart genom att publicering sker av uppgifter som enligt lag eller förordning måste publiceras. (Annorlunda i fråga om uppgifter som av

annan anledning publiceras i PoIT, jfr den tillagda sista meningen i 4 §).

Andra stycket är nytt i förhållande till Ds 2003:42 och har närmare motiverats i avsnitt 5.

9 Bolagsverkets ekonomiska situation

Det har inte synts utredaren påkallat att, vid sidan av de grunduppgifter som har intagits i Ds 2003:42, s. 158 ff., försöka göra några mer exakta beräkningar av förslagets alla ekonomiska följdverkningar. Det är, som redan framhållits i avsnitt 4, tillräckligt att konstatera att de besparingar som till följd av förslaget totalt sett kommer Bolagsverket och övriga annonsörer till godo uppgår till minst 15 miljoner kronor per år och förmodligen till betydligt mer. Det råder alltså inte något som helst tvivel om att reformen är ekonomiskt motiverad. I ett särskilt avseende, nämligen när det gäller hur Bolagsverket har påverkats och kommer att påverkas ekonomiskt av reformarbetet, finns det emellertid skäl att ytterligare framhålla följande.

Justitiedepartementets Ds 2003:42 innehöll fullt utvecklade författningsförslag om att PRV från och med den 1 januari 2004 skulle ge ut en elektronisk kungörelsetidning som skulle omfatta samtliga kungörelser som ditintills enligt lag eller förordning skulle ha publicerats i PoIT. Inom PRV gjordes bedömningen att förslaget var realistiskt, särskilt mot bakgrund av riksdagens vid flera tillfällen entydigt uttryckta viljeförklaringar om angelägenheten av en reform som skulle medföra stora ekonomiska fördelar för registreringsmyndigheten. Enligt PRV:s beräkningar skulle reformen förbättra myndighetens nettoresultat med cirka 20 miljoner kronor per år.

För att hinna tillräckligt förbereda den föreslagna reformen vidtog PRV under år 2003 en rad dispositioner. PRV ådrog sig härigenom bland annat IT- och konsultkostnader med cirka tre miljoner kronor, och en externt rekryterad webb-redaktör an-

ställdes. I myndighetens ekonomiska dialog med Näringsdepartementet bedömdes dessa dispositioner som motiverade, eftersom de på snabbast möjliga sätt skulle bidra till att minska belastningen på PRV:s kredit i Riksgäldskontoret och samtidigt minska behovet av att höja registreringsavgifterna. Det förhöll sig nämligen så att PRV under flera års tid hade ackumulerat ett underskott som det efter reformens genomförande skulle bli möjligt att successivt minska utan att höja avgifterna.

Utredarens förslag innebär att möjlighet att få ned Bolagsverkets räntekontokredit minskar väsentligt i förhållande till vad PRV sålunda hade förväntat sig. Dels genererar reformen vinster för Bolagsverket först tre år efter den tidigare som realistiskt ansedda ikraftträdandetidpunkten, dels blir den årliga vinsten bara cirka hälften så stor som beräknat. Oavsett vad man anser om det förnuftiga i PRV:s agerande att inteckna vinster av en ännu inte beslutad reform kvarstår det faktum att Bolagsverkets möjligheter att inom de närmaste åren minska belastningen på den övertagna räntekontokrediten är kraftigt reducerade. Utredaren har förståelse för Bolagsverkets svårigheter i detta avseende men kan endast råda verket att ta upp en myndighetsdialog med Näringsdepartementet i syfte att finna en lösning på problemet. Någon möjlighet att avhjälpa Bolagsverkets problem genom att tidigare lägga reformen eller göra den mer vinstbringande föreligger i varje fall inte.

10 Alternativa lösningar

Inget i de kontakter som utredaren har haft med företrädare för Svenska Akademien och Bolagsverket tyder på att parterna, efter det att regeringen har godkänt det avtal som de själva varit med om att utarbeta och som är grunden för den föreslagna lösningen i dess helhet, i sista stund skulle kunna komma att ändra sig och avstå från att ingå avtalet. För alla eventualiteters skull bör dock några ord sägas om vilka alternativ som aktualiseras i en sådan situation.

En lösning som baseras på det förslag som redan finns utarbetat i Ds 2003:42 och som innebär att Bolagsverket tar över kungörelseförfarandet och ger ut en egen elektronisk kungörelsetidning är det kanske mest närliggande alternativet. Ett förslag i linje härmed skulle dock behöva kompletteras med en skyldighet för Bolagsverket att av annonsintäkterna utge kompensation till Svenska Akademien motsvarande den minskade lönsamhet av PoIT. Det skulle innebära att Svenska Akademien blir ekonomiskt beroende av staten för att kunna fullgöra sin ordinarie verksamhet. Om Svenska Akademien inte får full kompensation för inkomstbortfallet – och för övrigt också för de anspråk som Edita i denna situation sannolikt skulle framställa – aktualiseras med säkerhet frågan om skadestånd. Enligt de principer som internt gäller för förvaltningen skulle ett staten ådömt skadestånd jämte processkostnaderna komma att belasta den verksamhet som är närmast berörd, dvs. kostnaden skulle återfalla på Bolagsverket och Näringsdepartementet.

För Svenska Akademien är nackdelarna med en sådan tvångsbaserad lösning så uppenbara att det framstår som uteslutet att

akademien skulle föredra det alternativet framför utredarens avtalsbaserade förslag. För Bolagsverket skulle risken med att avvisa utredarens förslag mer ha att göra med en fortsatt ovisshet om reformens ikraftträdande och närmare inverkan på myndighetens verksamhet och budget. Det skulle från Bolagsverkets synpunkt inte ens framstå som säkert att reformen alls skulle kunna genomföras på ett för myndigheten önskvärt sätt. Bland annat skulle alternativet att i stället sänka kungörelsekostnaderna genom att Edita övergår till att ge ut PoIT i elektronisk form – något som Edita sagt sig mer än gärna vilja medverka till – i ett sådant läge åter kunna komma att aktualiseras.

Bilaga 1

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2004-06-23

Justitiedepartementet

Uppdrag om elektroniskt kungörande

Bakgrund

I lag eller annan författning föreskrivs ofta att beslut eller andra åtgärder av myndigheter och andra skall kungöras. Syftet med kungörandet är att sprida information om ett visst förhållande till allmänheten eller till vissa personer. Vanligast är att kungörande skall ske i ortstidningar eller i Post- och Inrikes Tidningar (PoIT) eller i bådadera. Kungörande är ibland ett led i ett registreringsförfarande. Så är ofta fallet vid kungörelse enligt den associationsrättsliga lagstiftningen. Som exempel kan nämnas att det för aktiebolag gäller en skyldighet att anmäla ett stort antal uppgifter för registrering i aktiebolagsregistret. När uppgifterna ges in till registreringsmyndigheten, vanligen Patent- och registreringsverket, blir de offentliga och tillgängliga. I samband med registreringen sker också en kungörelse i PoIT.

PoIT började komma ut redan år 1645. Utgivare är sedan år 1791 Svenska Akademien. Utgivningen av PoIT är ett privilegium för Svenska Akademien. Sedan år 1921 är rätten till utgivningen av tidningen upplåten till Norstedts Förlag. Utgivningen sker idag genom Edita Publishing AB. Svenska Akademien är, enligt avtal och enligt beslut av regeringen, berättigad till bl.a. en viss del av annonsintäkterna. Inkomsterna från PoIT används för att finansiera utgivningen av Svenska Akademiens ordbok (SAOB).

Hösten 2001 gjorde riksdagen, på förslag av näringsutskottet, ett tillkännagivande som berör kungörande av registreringar i olika företagsregister (bet. 2001/02:NU1, rskr. 2001/02:109). Riksdagen framhöll att Patent- och registreringsverkets skyldighet att kungöra vissa förhållanden i PoIT utgör ett kostnadskrävande och ineffektivt förfarande. Riksdagen anmodade regeringen att finna en lösning på frågan om verkets kungörelseverksamhet så att kravet på Patent- och registreringsverket att kungöra i PoIT vad som har införts i aktiebolagsregistret kan slopas. I ett senare tillkännagivande i samma fråga underströk riksdagen att regeringen också skall tillse att frågan om finansieringen av SAOB får en lösning (bet. 2002/03:NU1, rskr. 2002/03:74).

Patent- och registreringsverket har i en framställan till regeringen anfört att kostnaderna för kungörande i PoIT är mycket stora (dnr Ju 1999/5868). Verket har därför föreslagit att kungörelser i fortsättningen skall ske elektroniskt i en tidning som verket ger ut samt att kungörelserna skall vara åtkomliga via Internet.

Det slag av förändring som riksdagen har uttalat sig om och som Patent- och registreringsverket föreslagit ligger väl i linje med lagstiftningen inom EU. Frågor om registrering av aktiebolag behandlas i EG:s första bolagsrättsliga direktiv (publicitetsdirektivet). Enligt nyligen antagna ändringar i direktivet öppnas bl.a. möjlighet för medlemsstaterna att införa bestämmelser om att bolagsrättsliga kungörelser skall ske i en tidning i elektronisk form.

Såväl riksdagens uttalande som EG-direktivet avser endast kungörelser i samband med registrering av företag. Det kan hävdas att, om Patent- och registreringsverkets förslag genomförs, också andra kungörelser bör flyttas över till den elektroniska tidning som Patent- och registreringsverket har föreslagit. Ett skäl för det är att kungörelser som har samband med varandra bör vara samlade på ett ställe, för att vara lätt tillgängliga och överskådliga. Ett annat skäl är att PoIT:s intäkter från registreringskungörelser och andra associationsrättsliga kungörelser kan antas uppgå till ca 50 procent av tidningens totala intäkter och att det därför är tveksamt om PoIT i sin nuvarande form kan fortleva som kungörelsetidning efter en överflyttning av de nyss nämnda kungörelserna. Om PoIT inte finns kvar som kungörelsetidning, kan de bestämmelser som föreskriver kungörelse i PoIT inte längre tillämpas.

Mot denna bakgrund utarbetades våren 2003 departementspromemorian Elektroniskt kungörande (Ds 2003:42). I promemorian föreslås att alla kungörelser som idag sker i PoIT skall flyttas över till en webbplats som Patent- och registreringsverket ansvarar för. Webbplatsen skall vara tillgänglig via Internet. Det skall inte kosta något att som läsare ta del av kungörelserna men annonsörer på webbplatsen skall betala en annonsavgift. Webbplatsen skall uppdateras fem gånger i veckan, på vardagar, vilket motsvarar PoIT:s nuvarande utgivningsfrekvens.

Mycket talar för att ett genomförande av promemorians förslag skulle leda till betydande besparingar. Enligt Patent- och registreringsverkets beräkningar kan publicering av kungörelser på en webbplats ske till en avsevärt lägre kostnad än publicering i en traditionell papperstidning. Det innebär i så fall att de avgifter som annonsörerna betalar kan sänkas. Detta kommer såväl Patent- och registreringsverket som övriga annonsörer – främst näringslivet och offentlig förvaltning – till del.

Frågan om hur SAOB skall finansieras i framtiden behandlas inte i promemorian. Det anges emellertid att en lösning i den delen kommer att presenteras i samband med att regeringen lämnar en proposition i ärendet.

Promemorian har remissbehandlats. Flertalet remissinstanser, däribland Riksdagens ombudsmän, Justitiekanslern, Riksåklagaren och Finansinspektionen, har tillstyrkt förslaget. Ett fåtal remissinstanser, bl.a. Svenska Akademien och Edita Publishing AB, har avstyrkt förslaget. Några, däribland Sveriges advokatsamfund och Datainspektionen, har pekat på att vissa frågor i förslaget kan behöva belysas ytterligare.

Promemorians förslag förutsätter att arbetet med SAOB i fortsättningen finansieras på annat sätt än genom överskottet från PoIT. SAOB:s redaktion kostar ca 11 miljoner kr per år och arbetet beräknas pågå till och med år 2017. Det krävs alltså betydande resurser för att tillgodose SAOB:s långsiktiga resursbehov. Någon separat finansieringslösning har hittills inte gått att finna.

Utgångspunkter för ett uppdrag

Genom en lagändring som träder i kraft den 1 juli 2004 kommer den del av Patent- och registreringsverket som för närvarande handhar bl.a. företagsregistrering att brytas ut till en egen myndighet, i fortsättningen kallad Bolagsverket. I det följande kommer det därför att hänvisas till den nya myndigheten Bolagsverket.

Mot den bakgrund som har tecknats föregående avsnitt finns det anledning att överväga om det går att genomföra en något annorlunda lösning än den som föreslås i promemorian.

- Till de intressen som ett nytt kungörelsesystem bör tillgodose hör inte minst intresset av effektivitet och tillgänglighet. I departementspromemorian konstaterades att läsbarheten och överskådligheten skulle öka om kungörelserna sker elektroniskt. Som har konstaterats i promemorian är allmänhetens tillgång till Internet dessutom så god att en övergång till elektroniska kungörelser inte kan anses försämra kungörelsernas tillgänglighet.

- En annan viktig aspekt är att det nya kungörelsesystemet måste vara kostnadseffektivt och leda till besparingar för företagen. Redan en övergång till ett elektroniskt kungörelsesystem medför en betydande kostnadsbesparing jämfört med dagens system.
- Slutligen är det angeläget att frågan om finansieringen av arbetet med SAOB får en lösning i samband med att en reform av kungörelsesystemet genomförs. I den delen kan det noteras att också en reform som innebär att en viss del av annonsintäkterna för en elektronisk kungör-
elsetidning går till arbetet med SAOB kommer att kunna leda till besparingar för Bolagsverket och övriga annon-
sörer.

En tänkbar ordning är att kungörelser även i fortsättningen sker i PoIT, att tidningen emellertid framdeles ges ut som en elektronisk tidning samt att staten och Svenska Akademien överenskommer att Akademien skall upplåta rätten att ge ut PoIT till Bolagsverket mot en ersättning som, helt eller delvis, motsvarar de årliga kostnaderna för utgivningen av SAOB.

En sådan lösning som den nu angivna aktualiserar ett antal frågor. Det måste exempelvis analyseras om och i så fall på vilket sätt Svenska Akademien kan upplåta utgivningsrätten för kungörelserna till Bolagsverket. Det måste också övervägas om en elektronisk webbplats fortfarande kan bära namnet Post- och Inrikes Tidningar. Härtill kommer frågan om vad Svenska Akademiens befintliga avtal med Norstedts Förlag får för konsekvenser för den skisserade lösningen.

Även andra, liknande lösningar är tänkbara.

Frågan om vilken lösning som skall väljas och hur denna skall utformas bör överlämnas till en sakkunnig person (i fortsättningen utredaren).

Uppdraget

Utredaren skall utreda och lämna förslag till en ny ordning för kungörelser som tillgodoser följande villkor.

- Kungörelser som idag sker i PoIT skall publiceras elektroniskt på en webbplats via Internet
- Datasäkerheten för webbplatsen skall vara tillfredsställande
- Publicerade kungörelser skall arkiveras på ett sätt som motsvarar nu gällande arkivering
- Kungörelsesystemet skall medföra en kostnadsbesparing för annonsörer på webbplatsen
- Kungörelsesystemet skall inte leda till utgiftsökningar för staten

Utredaren skall undersöka om det finns några andra, statsfinansiellt neutrala, sätt att finansiera utgivningen av SAOB. Om så inte skulle vara fallet, bör det nya kungörelsesystemet utformas så att det, så långt möjligt, kan finansiera arbetet med SAOB.

Utredaren skall särskilt undersöka om Svenska Akademien är beredd att upplåta utgivningsrättigheterna för PoIT till Bolagsverket. I sammanhanget måste beaktas att det mellan Svenska Akademien och Norstedts Förlag för närvarande finns ett avtalsförhållande om utgivningsrätten till PoIT. Hänsyn måste därför tas till eventuella kostnader som kan vara förknippade med att ett sådant avtalsförhållande löses upp. Inom ramen för uppdraget kan det bli aktuellt att föra förhandlingar med Svenska Akademien, Norstedts Förlag och Bolagsverket.

Utredaren får också, i lämplig utsträckning, undersöka andra lösningar som uppfyller de ovan angivna villkoren.

Uppdraget skall redovisas senast den 1 december 2004.